

APUA SINUN AVULLASI

Hyvinvointi- ja terveystiljaus 2008 - 2014

Suomen Punainen Risti
19.5.2008

SISÄLTÖ

1. Linjauksen tausta	3
2. Toimintaympäristö ja sen muutokset	4
3. Hyvinvoinnin ja terveyden määrittely	4
4. Nykytilanne	5
5. Hyvinvointi- ja tereysohjelmien perusteet ja tavoitteet	6
6. Miten tavoitteet saavutetaan	6
7. Voimavarat, yhteistyö ja onnistumisen edellytykset	9
8. Linjauksen toimeenpano	10

1. LINJAUKSEN TAUSTA

Suomen Punaisen Ristin hyvinvointi- ja terveyslinjauksen tarkoitus on selkeyttää järjestön hyvinvoinnin ja terveyden ydintehtäväalue. Linjaus on tarkoitettu kaikille järjestön vapaaehtoisille ja työntekijöille. Linjaus ohjaa Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistä seuraavat kaksi yleiskokousta.

Linjauksen lähtökohtina ovat Punaisen Ristin kaikessa toiminnassaan noudattamat seitsemän perusperiaatetta, inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus, Punaisen Ristin strategia 2010 asiakirjassa määritellyt ydintehtävät sekä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun Kansainvälisen Liiton Global Health and Care strategian 2006–2010 painopisteet.

Vuonna 2005 pidetty yleiskokous Porissa ja siellä hyväksytyt Suomen Punaisen Ristin suositukset ja suuntaviivat määrittelevät järjestön toimintaa ohjaavan vision; ”Olemme rohkeita, jokaiselle läheisiä ja luotettavia ihmisten auttajia”. Vuosien 2008–2011 suositusten ja suuntaviivojen tavoitteena on viedä tämä visio lähemmäksi arkipäivää.

Toiminnalliset arvot ohjaavat toimintaa ja päätöksiä sekä toimivat ohjenuorana valinnoille, joilla visiosta tehdään todellisuutta. Niiden mukaisesti SPR:n tulee olla vetovoimainen, helposti lähestyttävä ja innostava vapaaehtoisjärjestö, joka on läsnä ihmisten arjessa ja hädässä.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET

Eriarvoisuus ja palveluiden katoaminen harvaan asutuilta seuduilta johtavat ihmisten ja yhteisöjen haavoittuvuuden lisääntymiseen. Ikärakenteen muutos, terveyserot, sosiaaliset erot, syrjäytyminen, muuttoliike maan sisällä sekä maahanmuutto ja ympäristömuutokset, kuten ilmastomuutokset, tuovat uusia haasteita järjestölle. Nämä vaikuttavat siihen, mitä Suomen Punainen Risti tekee ja millaisia ohjelmia sillä on. Samanaikaisesti kasvaa myös tarve yhteisöjen ja yksilöiden omaan auttamistyöhön ja hoivaan.

Suomen Punainen Risti toimii ympäristössä, jossa väestön keskimääräinen terveys ja hyvinvointi ovat parantuneet, mutta sosioekonomiset terveyserot ovat kasvamassa. Huonossa yhteiskunnallisessa asemassa olevat kuolevat keskimääräistä nuorempina ja useimmat sairaudet ja rajoitteet ovat heillä yleisempiä. Monet viimeaikaiseen kehitykseen liittyvät ongelmat, kuten hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen, sosioekonomisten väestöryhmien kasvavat terveyserot, perheiden muutokset, lapsuuden lyhentyminen, ylisukupolvinen syrjäytyminen ja uudet terveysuhat sekä ikääntyminen ovat tämän päivän keskeisiä haasteita.

Ihmisten kyky toimia keskenään ja luottamus toisiinsa sekä toimintaa edistävät sosiaaliset suhteet, luottamus lähiympäristöön, osallisuus ja yhteisen vastuun kokeminen ihmisten auttamiseksi ovat Suomen Punaisen Ristin keskeisiä haasteita tulevaisuudessa. Muutama Punaisen Ristin toimintaa toteuttamassa ovat vapaaehtoiset, jäsenet, työntekijät ja ihmiset itse.

3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN MÄÄRITTELY

Hyvinvoinnille ja terveydelle on monia erilaisia määritelmiä. **Suomen Punaisessa Ristissä terveys ymmärretään jokapäiväisen elämän voimavarana**, ei elämän päämääränä. Se on positiivinen käsite, joka painottaa sosiaalisia ja henkilökohtaisia voimavaroja yhtälailla kuin fyysistä toimintakykyä. Se on olennainen osa työ- ja toimintakykyä ja mahdollistaa tärkeiden ja elämänlaatua lisäävien asioiden kokemisen ja tekemisen.

WHO määrittelee terveyden edistämisen toiminnaksi, jonka tarkoituksena on parantaa ihmisten mahdollisuuksia ja edellytyksiä huolehtia omasta ja ympäristönsä terveydestä. (Ottawan asiakirja 1986)

Suomen Punaisessa Ristissä terveyden edistäminen tähtää väestön terveyden ja toimintakyvyn lisäämiseen ja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamiseen. Terveiden edistäminen on keino, jolla pyritään muutokseen, mahdollisuuksien luomiseen ja terveyden ylläpitoon eri tasoilla. Vaikutukset näkyvät yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan terveytenä ja hyvinvointina.

Hyvinvointi koostuu terveydestä, koulutuksesta, riittävästä toimeentulosta, terveellisestä ja turvallisesta asuinympäristöstä, sosiaalisista suhteista sekä lähellä olevista avunlähteistä. **Suomen Punaisessa Ristissä hyvinvointi ymmärretään ihmisen henkisen, sosiaalisen ja aineellisen hyvinvoinnin toteutumisenä sekä väestön arjen turvallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääntymisenä.**

4. NYKYTILANNE

Suomen Punainen Risti täydentää maamme kuntien järjestämisvastuulla olevaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja valmiutta toimia erilaisissa onnettomuus ja kriisitilanteissa. SPR:n tehtävänä on asetuksella vahvistettujen sääntöjen mukaan avustaa viranomaisia myös sodan ja kansallisten katastrofien aikana.

SPR on maamme suurin ensiapukouluttaja, joka Sosiaali- ja terveysministeriön ja Punaisen Ristin yhteistyöpöytäkirjan mukaisesti koordinoi ja kehittää valtakunnallisesti ensiapuun liittyviä, kansallisesti hyväksyttyjä ensiapuohjelmia ja ensiapuun liittyvää opetusaineistoa. SPR ylläpitää rekisteriä sekä ensiavun ja terveystiedon kouluttajista että ensiapukoulutetuista.

SPR:n kouluttamat ja osastoissa toimivat ensiapuryhmät huolehtivat vuosittain ensiapuvalmiudesta noin 4000 tilaisuudessa. Ensiapuryhmät ovat myös osa SPR:n koordinoimaa Vapaaehtoista pelastuspalvelua ja avustavat viranomaisia onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Järjestö kannustaa kansalaisia huolehtimaan omasta ja lähiyhteisönsä terveydestä, ehkäisemään tapaturmia ja hankkimaan erilaisia arjessa selviytymisen taitoja. Osastot ylläpitävät vapaaehtoista ohjausta, neuvontaa ja tukea antavia terveystietoja ja osallistuvat yhteistyössä muiden järjestöjen ja kumppaneiden kanssa erilaisten tapahtumien järjestämiseen.

Järjestöllä on Hiv/aids-ohjelma, jonka tavoitteena on ehkäistä hiv-epidemian leviämistä ja edistää väestön seksuaaliterveyttä. Järjestön päihdeohjelman tavoitteena on päihteiden käytön ehkäisy ja varhainen puuttuminen.

SPR:n henkisen tuen ohjelman tavoitteena on ehkäistä äkillisten kriisitilanteiden aiheuttamia jälkivaikutuksia ja auttaa äkillisen kriisin kokeneita yhteistyössä viranomaisten kanssa sekä tukea väestön omatoimista selviytymistä koulutuksen ja ehkäisevän työn avulla.

Vapaaehtoisten sosiaalipalveluiden avulla pyritään ehkäisemään eri syistä johtuvaa syrjäytymistä. Ystävätoiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset vierailevat yksinäisten, vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden luona kotona ja laitoksissa. Vankeilavierailijatoiminnassa mukana olevat vierailevat ryhminä vankien luona. Ystävinä, tukihenkilöinä ja kertaluontoisissa palveluissa toimii noin 7000 vapaaehtoista. SPR:n osastot järjestävät virkistystoimintaa kuten kerhoja ja retkiä ikääntyneille.

SPR:n katastrofirahastosta autetaan äkillisissä onnettomuuksissa. Katastrofirahaston tuella voidaan myös käynnistää syrjäytymistä ja huono-osaisuutta ehkäiseviä hankkeita.

Suomen Punainen Risti tarjoaa vapaaehtoisverkostonsa avulla huolenpitoa, apua ja tukea niistä tarvitseville. Vapaaehtoisverkostolla on suuri merkitys syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten henkisessä ja käytännön tukemisessa. Vapaaehtoistoiminnan tarve lisääntyy sitä mukaa kuin palveluiden kysyntä kasvaa, ihmisten sosiaaliset verkostot heikkenevät ja väestö ikääntyy. SPR:n vapaaehtoistoiminta ei korvaa julkisia palveluja, vaan täydentää niitä omista lähtökohdistaan.

5. HYVINVOINTI- JA TERVEYSOHJELMIEN PERUSTEET JA TAVOITTEET

Perusteet

Kansainvälisen Punaisen Ristin liikkeen toiminta perustuu yhteisesti sovittuihin strategioihin ja linjauksiin. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälisen liiton strategia 2010 määrittää liikkeen neljäksi ydintehtäväksi

- peruseriaatteiden ja humanitaaristen arvojen edistämisen,
- katastrofiavun antamisen,
- katastrofivalmiuden sekä
- terveyden edistämisen ja huolenpidon lähiyhteisössä.

Nämä ydintehtävät ja Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun Kansainvälisen Liiton Global Health and Care strategian 2006–2010 painopisteet ovat lähtökohtina Suomen Punaisen Ristin hyvinvointi- ja terveyslinjauksessa

Ohjelmien tavoitteena on

- lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.
- lisätä väestön osallisuutta
- lisätä paikallisyhteisöjen ja kansalaisyhteiskunnan kykyä vastata kaikkein haavoittuvimpien ihmisten ongelmiin vapaaehtoistoiminnan avulla.
- tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen keinoin.
- löytää oikeat kohteet ja keinot toimia tekemällä asiakas- ja tarvelähtöinen yhteistyö arkipäivän työtavaksi järjestön kaikkien toimintasektoreiden välillä.
- parantaa järjestön linjausta tukevien palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta.
- lisätä kumppanuuksia viranomaisten sekä muiden järjestöjen ja toimijoiden kanssa.
- tarjota toimintamalleja viranomaisten tueksi.

6. MITEN TAVOITTEET SAAVUTETAAN

Järjestön sosiaali- ja terveysohjelmat ovat innovatiivisia ja toiminta tapahtuu niissä yhteisöissä ja heidän kanssaan, joihin ohjelmilla halutaan vaikuttaa. Ohjelmat ovat ammatillisesti johdettuja, osallistavia, joustavia ja vuorovaikutteisia. Kohderyhmät ovat itse vaikuttamassa ohjelmiin ja mukana toteuttamassa niitä.

Eri toimintasektoreiden välinen yhteistyö ohjelmien toteuttamisessa on suunnitelmallista.

6.1 Arjen turvallisuuden lisääminen vapaaehtoistoimintaa vahvistamalla

Tavoite

Kansalaisten oman ja yhteisöjen selviytymisen vahvistaminen ja varautuminen mahdollisiin kriisi- ja onnettomuustilanteisiin.

- Vahvistaa yksilön omaa osaamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ja ylläpitämisessä. Painopiste on ehkäisevässä toiminnassa ja varhaisessa puuttumisessa.
- Hyödyntää olemassa olevaa tietoa, koota ja levittää parhaita käytäntöjä ja hankkeita sekä kouluttaa avainhenkilöt näiden tueksi.
- Lisätä vapaaehtoisten määrää eri toimintamuodoissa. Rekrytoidaan myös seniorikansalaisia ja maahanmuuttajia mukaan toimintaan.
- Vahvistaa paikallisosastojen toimintaa lisäämällä konkreettista tukea osastoille. Erityisesti panostetaan vapaaehtoisten ammatilliseen ohjaukseen.
- Hyödyntää järjestön valmiustoiminnan resurssit väestön arjen turvallisuuden lisäämisessä
- Tehdä tiivistä yhteistyötä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa järjestön kaikilla tasoilla.
- Sisällyttää sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden ohjelmasta nousevat, järjestön sosiaali- ja terveystoimintaa sekä valmiustoimintaa koskevat painopisteet osaksi näitä ohjelmia.
- Seurata yhteiskunnallista kehitystä ja reagoida tarvittaessa muutokseen arvioimalla uudelleen tavoitteita ja toimintamuotoja.

Toimenpiteet

1. Vaikutetaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyviin asenteisiin sekä vahvistetaan ihmisten omaa osaamista ensiapu-koulutuksella, henkisen tuen koulutuksella, koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyllä sekä terveyttä edistävällä ohjauksella ja koulutuksella terveystieteissä, ensiapupäivystyksissä, omaishoitajien tukitoiminnassa ja ystävätoiminnassa.
2. Huolehditaan laadukkaasta ensiapukoulutuksesta ja ensiapukoulutuksen asiantuntijuudesta sekä räätälöidään koulutusta eri kohderyhmien tarpeisiin myös järjestön sisällä.
3. Kehitetään ikääntyvän väestön tarvitsemia vapaaehtoisia sosiaali- ja terveystoimintaa tarpeita vastaaviksi ja lisätään heille tarkoitettua ohjausta, neuvontaa ja tukea matalan kynnyksen paikoissa.
4. Kehitetään nuorten harrastusmahdollisuuksia ja varhaista puuttumista nuorten ongelmiin päihdetyössä ja nuorten tukitoiminnassa.
5. Panostetaan järjestön toiminnan moninaisuuteen rekrytoimalla maahanmuuttajia mukaan toimintaan ja lisäämällä ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttajaväestölle.

6. Levitetään hyviä käytäntöjä ja mallinnetaan meneillä olevat projektit valtakunnallisesti hyödynnettäviksi.
7. Tuetaan ihmisten hyvinvointia osastojen toteuttamien huono-osaisuutta ehkäisevien hankkeiden avulla.
8. Tarjotaan osallistumisen ja toiminnan mahdollisuuksia monipuolisessa vapaaehtoistoiminnassa.

6.2 Yhteisön oman selviytymisen vahvistaminen edistämällä terveyttä ja huolehtimalla valmiudesta toimia onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Tavoite

Yksilöiden ja yhteisön selviytymisen vahvistaminen kriisien ja onnettomuuksien aikana.

Toimenpiteet

1. Vahvistetaan järjestön psykososiaalisen tuen palveluita ja lisätään siihen liittyvää koulutusta väestölle ja järjestön toimintaryhmille, mm. henkisen tuen ryhmien vapaaehtoiset, ensihuollon vapaaehtoiset.
2. Vahvistetaan kansalaisten ensiaputaitoja ja järjestön toimintaryhmien kykyä auttaa onnettomuus- ja kriisitilanteissa.
3. Osallistutaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun, mm. ensiaputaidot osana suunnitelmia.
4. Kehitetään järjestön valmiutta vastata uusiin sosiaalisiin ja terveydellisiin uhkiin huolehtimalla valmiuksista ohjata ja kouluttaa väestöä terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä kriisitilanteissa, kuten mm. erilaiset normaaliajan häiriötilanteet, epidemiat, pandemiat tai luonnonkatastrofit. Rekrytoidaan eläkkeellä olevia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia toiminta- ja koulutusreserviin.
5. Varmistetaan järjestön kyky tavoittaa eri yhteisöjä, mm. maahanmuuttajia, kriisien ja onnettomuuksien aikana.

6.3 Yhteistyö ja kumppanuus

Tavoite

Kehitetään erilaisia ja eritasoisia verkostoja ja yhteistyötä viranomaisten, järjestöjen, liike-elämän ja muiden toimijoiden kanssa ja ymmärretään tiedon välittämisen merkitys kaikilla järjestötasoilla.

Toimenpiteet

1. Vahvistetaan yhteistyötä keskeisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa.
2. Ylläpidetään säännöllistä yhteyttä sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa kaikilla järjestötasoilla ja neuvotellaan yhteistyöstä ja sopimuksista, esim. sopimus STM:n kanssa ensiapukoulutuksesta ja ensiapuryhmätoiminnasta, kuntien sosiaalitoimen valmiusohjeisiin liittyvistä ensihuollon sopimuksista jne.

3. Järjestön sisäiseen yhteistyöhön omaksutaan työtavaksi "Läsnä ihmisten arjessa" – sektorirajat ylittävä tarvelähtöinen toiminta ja lähestymistapa ihmisten arkipäivän terveyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.
4. Vahvistetaan yhteistyötä STM:n kanssa erityisesti sisäiseen turvallisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvissä asioissa sekä osallistutaan aktiivisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoon ja seurantaan.

6.4 Hyvinvoinnin ja terveyden puolesta puhuminen

Tavoite

Punaisen Ristin asema viranomaisia tukevana järjestönä on vastata tehokkaasti haavoittuvan väestön tarpeisiin ja käyttää asemaansa puolesta puhumisessa.

Toimenpiteet

1. Pidetään aktiivisesti yhteyttä kuntapäättäjiin sekä osallistutaan yhteiskunnassa käytävään keskusteluun ja päätöksentekoon järjestön kaikilla tasoilla.
2. Kerätään kentältä aktiivisesti tietoa hyvinvointia ja terveyttä vaarantavista tekijöistä puolesta puhumisen tueksi ja välitetään sitä eri tasoilla viranomaisille ja muille kumppaneille.
3. Puhutaan puolesta ja puututaan eri toimin syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen nostamalla esiin yhteiskunnallisia päätöksiä, jotka lisäävät syrjäytymistä ja huono-osaisuutta.
4. Ehkäistään syrjintää ja rasismia ja tehdään suvaitsevaisuustyötä myös hyvinvointia ja terveyttä edistävien ohjelmien sisällä.

7. VOIMAVARAT, YHTEISTYÖ JA ONNISTUMISEN EDELLYTYKSET

Kotimaan toiminnan lisääntynyt tarve, siihen kohdistuvat odotukset ja kasvanut koulutusvolyyymi edellyttävät kehitystä henkilöstön määrässä, rahoituspohjan vahvistamisessa sekä ammatillisen osaamisen kehittämisessä ja turvaamisessa kaikilla tasoilla.

Toiminnan onnistumisen edellytyksiä ovat yhteisöllisyyden merkityksen vahvistaminen ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkeminen siten, että lähtökohtana on ihmisten oma osallisuus ja vuorovaikutteinen toiminta.

Linjauksen periaatteiden mukaisesti tavoitteisiin voidaan päästä siten, järjestöllä on tarvittava henkilöstö, jotka osaa toimia eri väestöryhmien ja yhteisöjen kanssa hyväksyttävien ohjelmien toteuttamiseksi. Kumppanuus viranomaisten, muiden järjestöjen sekä elinkeinoelämän kanssa on suunnitelmallista ja systemaattista. Voimavaroja tulee vahvistaa myös siten, että järjestöllä on tarvittava määrä hyvin koulutettuja vapaaehtoisia.

Linjauksen mukaisen toiminnan toteuttamiseksi SPR:n keskustoimiston ja piirien tulee tehdä sosiaali- ja terveysohjelmia tunnetuksi väestölle ja yhteistyökumppaneille sekä toimia samalla linkkinä näiden välillä kannustaen järjestökenttää aktiiviseen yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Toiminnan ja palveluiden arvioinnin tulee liittyä kiinteästi ohjelmien toteuttamiseen.

8. LINJAUKSEN TOIMEENPANO

Hyvinvointi- ja terveyslinjaus tehdään tunnetuksi koko Punaisen Ristin henkilöstölle ja vapaaehtoiskentälle. Keskustoimisto ja piirit seuraavat linjauksen etenemistä ja sen vaikutuksia tehtäviin toimintasuunnitelmiin. Suomen Punaisen Ristin hallitus on hyväksynyt linjauksen keväällä 2008 ja päättää jatkotoimenpiteistä.